

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **Ing. J. N.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihomoravského kraje**, se sídlem Žerotínovo nám. 3/5, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 6. 2009, č. j. 29 A 39/2010 – 9,

takto:

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 23. 6. 2009, č. j. 29 Ca 97/2009 – 9, byla zamítnuta žádost žalobce (dále jen „stěžovatel“) o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o žalobě proti rozhodnutí Krajského úřadu Jihomoravského kraje (dále jen „krajský úřad“) ze dne 28. 12. 2006, č. j. JMK 141854/2006. V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že stěžovatel věrohodně nedoložil, že nemá dostatečné prostředky na zaplacení soudního poplatku. Stěžovatelem předložené prohlášení o jeho osobních, majetkových a výdělkových poměrech posoudil jako nevěrohodné, neboť stěžovatel uvedl, že nemá žádné příjmy, ale na druhou stranu v podání ze dne 26. 5. 2009 krajskému soudu sdělil, že v období od 20. 6. 2009 do 30. 9. 2009 bude vzhledem k pravidelným každoročním letním zahraničním cestám dočasně nepřítomen na obou svých adresách. Není tedy zřejmé, z čeho stěžovatel čerpá prostředky na tyto cesty a také na pokrytí dalších životních nákladů vedle stravy a ošacení.

Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost. V kasační stížnosti poukázal na to, že doložil potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, ze kterého jasně vyplývá, že nemá žádný majetek ani příjmy. Krajský soud se

však místo prověření těchto skutečností zaměřil na jeho podání ze dne 26. 5. 2009. Krajský soud tak podle stěžovatele pochybil v tom, že jej měl vyzvat k odstranění pochybností, a to nejlépe návrhem ústního jednání, aby se veškeré nejasné záležitosti mohly vysvětlit a aby tak bylo naplněno jeho právo být slyšen. Postupem krajského soudu byla porušena zásada rovnosti v řízení. Další pochybení krajského soudu stěžovatel spatřoval v tom, že hodnotil okolnosti nesouvisející s jeho podáním. Pracovní zahraniční cesty jsou totiž hrazeny z prostředků společnosti a soukromé zahraniční cesty jsou hrazeny jeho matkou. Jeho majetek a příjmy nemohou být spojovány s majetkem a příjmy společnosti a jeho matky, se kterou navíc ani nežije ve společné domácnosti. Kromě nákladů na stravu a ošacení, které hradí jeho matka za jeho práci pro společnost v jejím majetku, nemá žádné další životní náklady, protože přespává buď v práci nebo u přítelkyně, používá firemní vozidlo a zařízení (počítač, mobil apod.). Je lehce prokazatelné, že mu matka platí i zdravotní pojištění, pojištění odpovědnosti za škodu, odvoz odpadu apod. Závěrem stěžovatel upozornil na výraznou disproporci mezi jeho základním právem na přístup ke spravedlnosti a ochranou příjmu státu zaplacením soudního poplatku ve výši 1000 Kč. Krajský soud nesprávně vykládá ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. tím, že případná újma způsobená žalobci ohledně zamezení přístupu ke spravedlnosti je zcela v hrubém nepoměru s újmou státu ve formě nezaplaceného soudního poplatku ve výši 1000 Kč. Uvážení soudu ohledně doložení podkladů je podle jeho názoru na místě, pokud žalobce podklady nedoloží a nebo přes výzvu soudu nedoplní. Pokud ovšem žalobce své povinnosti splní tak, jako to bylo v jeho případě, již zde není mnoho prostoru pro uvážení soudu, protože případná újma způsobená žalobci ohledně zamezení přístupu ke spravedlnosti je zcela v hrubém nepoměru s újmou státu ve formě nezaplaceného soudního poplatku ve výši 1000 Kč. Stěžovatel proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě kasační stížnosti napadené usnesení v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odstavci 3, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

V dané věci stěžovatel podáním ze dne 24. 4. 2009 požádal o ustanovení zástupce a osvobození od soudních poplatků. Svou žádost odůvodnil tím, že nemá žádný majetek ani příjmy, a proto nemá na zaplacení právního zástupce ani na zaplacení soudního poplatku. Krajský soud mu proto zaslal potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (vzor o. s. ř. č. 060) s tím, aby ho vyplnil a zaslal zpět. Podáním ze dne 27. 5. 2009 stěžovatel krajskému soudu sdělil, že v období od 20. 6. 2009 do 30. 9. 2009 bude vzhledem k pravidelným každoročním letním zahraničním cestám dočasně nepřítomen na obou svých adresách. Dne 22. 6. 2009 bylo krajskému soudu doručeno jeho další podání nazvané „Doplnění oznámení o dočasné nepřítomnosti na adrese trvalého

pobytu“, v němž sděloval, že z důvodu komplikované dostavby bytové jednotky na adrese M. 908/10c, B., nebude až do 1. 11. 2009 na této adrese k zastižení. Přílohou tohoto podání bylo vyplněné potvrzení, ve kterém stěžovatel uvedl, že studuje na právnické fakultě, nemá žádné příjmy ani majetek. Dále v něm uvedl, že vykonává pro rodinu bezplatně následující funkce: jednatel s. r. o., prokurista s. r. o., předseda představenstva a. s., předseda správní rady o. p. s. a pro plnění svých pracovních povinností má k dispozici vozidlo, telefon, PC, tiskárnu, přiměřené stravné a ošacení a pro studium má k dispozici knihy.

Placení soudního poplatku má dvě základní funkce: jednak fiskální, jejímž cílem je, aby ti, kdo služeb soudů využívají, přispěli na úhradu nákladů spojených s jejich činností, a jednak regulační, jejímž cílem je odradit podatele od svévolných, šikanózních, malicherných a obdobně bezdůvodných návrhů, které by soudy zbytečně zatěžovaly. Poplatek ovšem nesmí představovat překážku přístupu k soudu, která by bránila v uplatňování opodstatněných nároků, tzv. odepření spravedlnosti. Musí být tedy stanoven v rozumné (přiměřené) výši. Situaci, kdy osobní poměry účastníka neumožňují, aby soudní poplatek zaplatil, lze řešit za použití institutu osvobození od soudních poplatků. V ust. § 11 zákona č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je upraveno osvobození od poplatku věcné (odst. 1) a osobní (odst. 2). Osvobození od soudních poplatků lze přiznat účastníku řízení také na základě jeho žádosti rozhodnutím soudu podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. Při rozhodování o žádosti soud váží jednak výši soudního poplatku a dále veškeré skutečnosti, které se sporem souvisí.

Předpokladem přiznání osvobození od soudních poplatků, a v návaznosti na to ustanovení zástupce z řad advokátů, je, že žadatel doloží, že nemá dostatečné prostředky. Je tedy na něm, aby doložil důkazy o svém tvrzení, že splňuje zákonem stanovenou podmínku pro osvobození od soudních poplatků.

V řízení o osvobození od soudního poplatku, které je součástí řízení o věci samé, nemůže být prováděno náročné a obsáhlé dokazování. Protože je procesním předpokladem pro další postup soudu, musí být rychlé. Skutečnosti rozhodné pro osvobození může účastník uvést přímo v žádosti. Pokud tak neučiní, soud jej k tomu vyzve. Zpravidla se tak děje výzvou k vyplnění „Potvrzení o majetkových a výdělkových poměrech. V něm se uvádí příjmy z pracovního či obdobného poměru, z prací konaných mimo pracovní poměr, z podnikání, z hmotného a sociálního zabezpečení či z jiných zdrojů. Současně se předpokládá i uvedení osobního majetku větší ceny, výdělkových poměrů manžela žadatele a jiných okolností, které by mohly mít vliv na osvobození. Příjmy je pak nutno doložit potvrzením, u ostatních skutečností žadatel prohlašuje, že poskytl pravdivé údaje. Vyzývá-li soud k uvedení všech těchto skutečností, nemůže tak činit z jiných důvodů než, že jsou všechny pro jeho rozhodnutí podstatné. Soud také zpravidla z tohoto prohlášení vychází, neboť je natolik komplexní, že umožňuje vytvoření názoru o podmínkách pro osvobození od soudních poplatků. Doplnění údajů k výzvě soudu není vyloučeno zejména tam, kde jsou zjevně neúplné, např. v situaci, kdy podle prohlášení nemá žadatel žádné prostředky ani majetek a není jasné, z čeho uhrazuje své životní potřeby. Při úvaze o splnění podmínek pro osvobození tedy soud vychází z žádosti a dokladů účastníka řízení žádajícího o osvobození, případně z dalších skutečností, jsou-li mu známy, např. z jiného řízení.

Stěžovatel sice v prohlášení o svých majetkových a výdělkových poměrech uvedl, že nemá žádné příjmy ani majetek, ale přitom, byť jako student denního studia, vykonává funkci statutárního orgánu v řadě právnických osob, a to ne zcela bezplatně, jak tvrdí, protože pro plnění svých pracovních povinností má k dispozici vozidlo, telefon, PC, tiskárnu, přiměřené stravné a ošacení a pro studium má k dispozici knihy. Za situace, kdy byly údaje uvedené stěžovatelem v prohlášení dostačující pro rozhodnutí o jeho žádosti, neměl krajský soud důvod vyzývat jej k doplnění údajů, neboť i když stěžovatel uvedl, že nemá žádné prostředky ani majetek, bylo zřejmé, jakým způsobem jsou hrazeny jeho životní potřeby. I když mu totiž není poskytovaná finanční odměna za výkon činnosti ve statutárních orgánech, dostává fakticky odměnu ve formě naturální, což mu zajišťuje poměrně vysoký životní standard. Pobývá-li každoročně dlouhodobě v zahraničí, přičemž z jeho podání, které měl krajský soud k dispozici, není zřejmé, že by se jednalo o pracovní pobyt za účelem získání finančních prostředků, je nepochybné, že na úhradu těchto pobytů má také potřebné finanční prostředky. V neposlední řadě je vlastníkem bytové jednotky na adrese M. 908/10c, jejíž pořízení si jistě vyžádalo nemalé náklady. Zda soukromé výdaje stěžovatele hradí jeho matka a pracovní výdaje zase blíže nekonkretizovaná firma, jak uvedl v kasační stížnosti, je zcela irelevantní, protože rozhodující je, že k zajištění své životní úrovně má dostatek prostředků. Protože stěžovatel nedoložil, že nemá dostatečné prostředky, nebyl dán důvod pro osvobození od zaplacení soudního poplatku v částce 1000 Kč. Tímto nebyla stěžovateli způsobena žádná újma spočívající v zamezení přístupu ke spravedlnosti, jak nedůvodně tvrdí, protože výše soudního poplatku je v poměru k výši jeho životních nákladů nízká.

Úvaha krajského soudu, že stěžovatel uvedl nevěrohodné údaje, že nemá dostatečné prostředky na zaplacení soudního poplatku je tedy správná. Nevěrohodnost tvrzení stěžovatele ohledně existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků vylučuje, aby jeho žádosti bylo vyhověno. Jelikož je splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků podmínkou ustanovení zástupce z řad advokátů, krajský soud zcela v souladu se zákonem zamítl i tento návrh.

Namítal-li také stěžovatel v kasační stížnosti, že postupem krajského soudu byla porušena zásada rovnosti v řízení, pak z takto obecně a neurčitě formulované stížní námitky není zřejmé v čem a jakým způsobem měla být zato zásada porušena.

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl bez jednání postupem podle ust. § 109 odst. 1 s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a krajskému úřadu žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. června 2011

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu